

12.5.2023

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Osastopäällikkö, ylijhtaja Ville Hinkkanen

Järjestäytynyt vakava rikollisuus ja rikoshyöty

Hallitusohjelmaneuvoitteluiden sisäisen turvallisuuden jaosto on esittänyt oikeusministeriön arvioitavaksi kysymyksen siitä, voitaisiinko järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden (esim. huumausaineiden myynti) rikoshyötyyn liittää veroseuraamuksia. Kysymystä on arvioitu oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosastolla ja valtiovarainministeriön vero-osastolla, ja vastaus on valmisteltu ministeriöiden yhteistyössä.

Rikoshyödyn menettämisestä säädetään rikoslain 10 luvussa. Rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä ei tuomita menetetyksi siltä osin kuin se tuomitaan suoritettavaksi esimerkiksi vahingonkorvauksena (ks. RL 10:2.6). Menettämisseuraamusten järjestelmä on muutoinkin sovitettu yhteen erilaisten muiden maksuerien kanssa. Tarkoituksena on estää rikoksentekijän joutuminen kaksinkertaiseen maksamisvastuuseen.

Yhteensovittaminen koskee myös verotusta. Jos rikoshyöty tuomitaan kokonaisuudessaan valtiolle menetettäväksi, ei tekijälle jää sellaista tuloa, jonka perusteella ylipäänsä voitaisiin määrätä veroa (ks. KKO 2017:56 k. 18 ja KKO 2005:17 k. 23).

Vaikka tätä lähtökohtaa oikeudellisesti muutettaisiin, johtaisi vero-oikeudellinen puuttuminen joka tapauksessa siihen, että vero olisi vähennettävä menettämisseuraamuksesta, koska menettämisseuraamuksen tarkoituksena ei ole olla rangaistus. Kohtelu ei siten olisi ankarampaa, mutta prosessi olisi monimutkaisempi.

Verotusmenettelyn yhdistämistä rikosprosessiin ei voida pitää muutoinkaan perusteltuna. Laittoman toiminnan siirtäminen verotuksen piiriin merkitsisi samalla ainakin jonkinlaista verotukseen liittyvää ilmoitusvelvollisuutta, mikä olisi itsekriminointisuojaan kannalta pulmallista. Ongelmallista olisi myös valtion hyötyminen rikollisesta toiminnasta sitä verottamalla.

Jos taloudellista puuttumista järjestäytyneeseen rikollisuuteen halutaan lisätä, tulisi verotuksen sijaan siten harkita rikosoikeudellisia keinoja. Oikeusministeriössä on laadittu esitys hankkeeksi (hallitusohjelmakortti 3.7; *Seuraamusjärjestelmää koskevan lainsäädännön selkeyttäminen*), jonka osana on tarkoitus kehittää sakkojärjestelmää. Tämän hankkeen yhteydessä voidaan tarvittaessa arvioida myös vakaviin rikoksiin liittyviä taloudellisia seuraamuksia, joiden avulla puuttumista mainittuihin rikoksiin voitaisiin tehostaa. Jos kysymystä halutaan tulevalla hallituskaudella selvittää, oikeusministeriö ehdottaa harkittavaksi seuraavaa kirjausta:

"Selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää sakkoa vankeusrangaistusta täydentävänä seuraamuksena erityisesti rikoksissa, joissa on tavoiteltu huomattavaa taloudellista hyötyä."